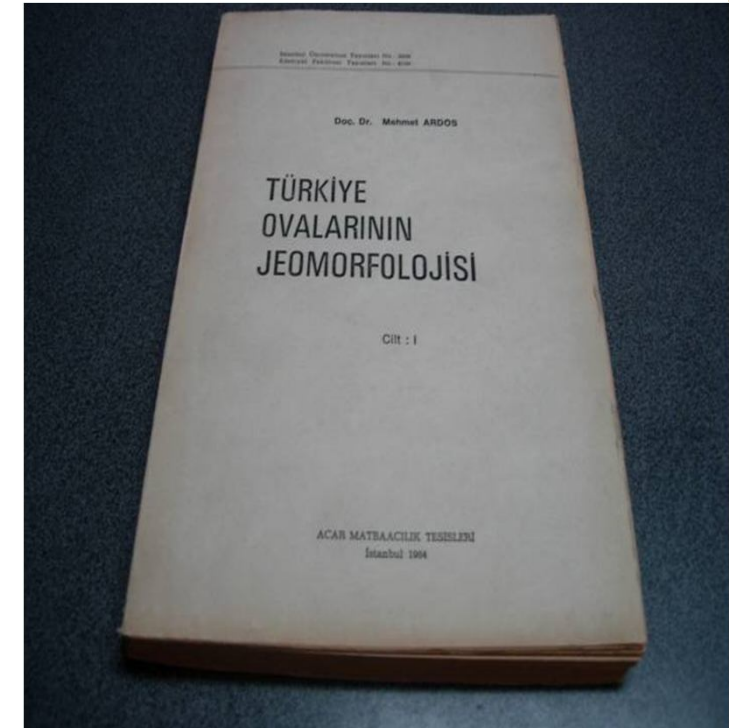
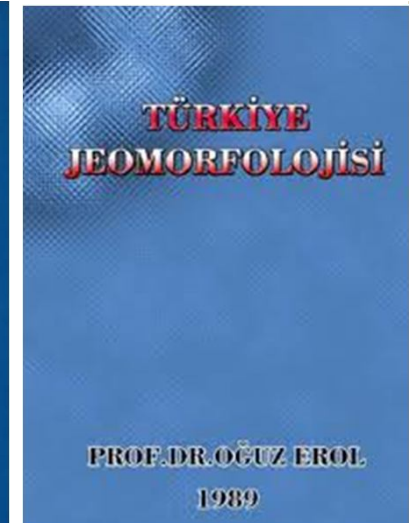
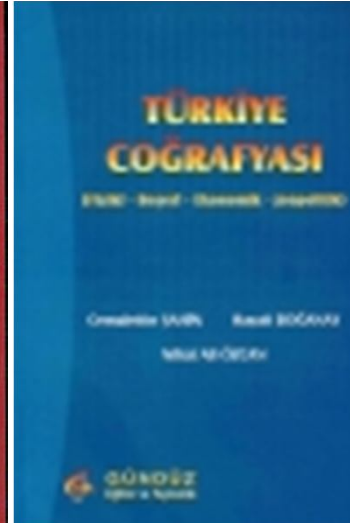
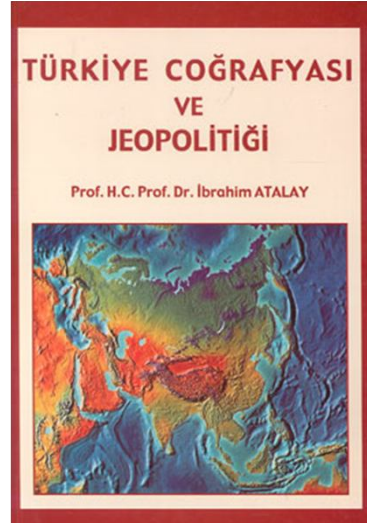
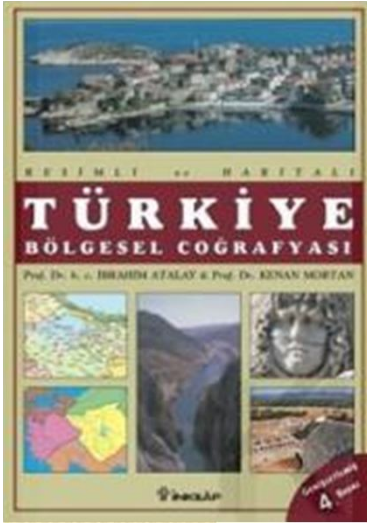

TÜRKİYE COĞRAFYASI

Dr.

Muhammet BAHADIR

Yrd. Doç. Dr. Muhammet BAHADIR

Bu sunuda özetlenen bilgiler 2. slaytta verilen eserlerden derlenmiştir. Emeği geçen hocalarımıza teşekkür ederim. Slayttaki görseller çıkarılmıştır.

FİZİKİ COĞRAFYA

```
graph TD; A[FİZİKİ COĞRAFYA] --> B[JEOLOJİ]; A --> C[JEOMORFOLOJİ]; A --> D[İKLİM]; B --> E[HİDROĞRAFYA]; C --> F[TOPRAK]; D --> G[BİTKİ ÖRTÜSÜ]
```

JEOLOJİ

JEOMORFOLOJİ

İKLİM

HİDROĞRAFYA

TOPRAK

BİTKİ ÖRTÜSÜ

TÜRKİYE JEOLojisi

- **I.ZAMAN**
- **II.ZAMAN**
- **III. ZAMAN**
  - A.TEKTONİZMA**
  - B.VOLKANİZMA**
  - C. EPİROJENEZ**
  - D. KARALAŞMA**
  - E.AKARSU AĞI**
- **IV. ZAMAN**

Huron Oroenezi

Kaladoniyen

Hersiniyen

TÜRKİYE JEOLojİsİ

- Türkiye arazisi genel olarak Alp orojenik kuşağında yer alır.
- Kuzeyde Rusya ve Sibirya kalkanları, güneyde ise Arabistan ve Afrika kalkanları yer tutar.
- Türkiye hemen hemen bütün jeolojik devirlere ait arazileri bünyesinde bulundurur.

TÜRKİYE'DE I. ZAMAN

- Birinci zaman arazileri masif olarak adlandırılır.
- Bu masifler, Menderes, Kızılırmak, Yıldız, Bitlis, Kastamonu, Tokat, Uludağ masifleri şeklinde özetlenebilir.
- Bu sahalar Türkiye arazisinin çekirdek kısımlarını oluşturur.
- Bu araziler metamorfizmaya* uğramışlardır.

*Metamorfizma nedir? Çeşitleri nelerdir?

ISTRANCA MASİFİ

- Yıldız dağlarının temelini oluşturur.
- Bu masif gnays, mikaşist, mermerlerden oluşur.
- Hersinyen orojenezi ile oluşmaya başlamıştır.
- İçerisinde değişik zamanlara ait çeşitli plütonlar yer almaktadır.
- Alanı yıldız dağlarından Bulgaristan'a kadar uzanır.
- Bu masif arazimiz çeşitli dönemlerde şiddetli metamorfizmaya uğramıştır.

MENDERES MASİFİ

- Bu masife Saruhan- Menteşe masifi de denilmektedir.
- Ülkemizin en yaşlı ve en geniş alana sahip masiftir.
- Bu masif genelde gözlü gnays, migmatit, amfibolitlerden oluşur.
- Ülkemizin batı bölümünde yer alır.
- Yaşı Alt Paleozoyik'e dayanmaktadır.

KIRŞEHİR MASİFİ

- Orta Anadolu'nun doğu kesimini kapsar.
- Bu masifin temelinde biyotit, gnays, amfibolit yer alır.
- Devoniyenden önce metamorfizmaya uğramıştır.
- Neojen çökelleri ve volkaniklerle örtülmüştür.

BİTLİS MASİFİ

- Bu masif Van gölünün güneyi boyunca uzanır.
- Bu masifin temelini de gnays, mikaşist, kuvarsitler yer tutar.
- Bu masif tektonik hareketlerden etkilenmiş ve faylar ile bindirmeler oluşmuştur.
- En az iki kere metamorfizmaya uğramıştır.

KASTAMONU MASİFİ

- Kastamonu'nun kuzeyinde uzanır.
- Bu masif Jura öncesi metamorfiklerden oluşmuştur.
- Bu masif de gnays, mermer ve mikagneyslardan oluşur.
- Bu masife Kastamonu ve ya Daday Devrekani masifi de denilmektedir.

ULUDAĞ MASİFİ

- Uludağ'ın merkezi kesimleri çeşitli dönemlerde metamorfizmaya uğramıştır.
- Bu masifin üzeri neojen örtüleri ile örtülmüştür.
- Masifin temeli ise gnays, amfibolit ve şistlerden oluşur.

II. ZAMAN ARAZİLERİ

- II. zamanda Türkiye arazilerinin büyük kısmı Tetis denizi altında bulunmaktaydı.
- Tetis denizi karbonatlı ve flišimsi çökellerle dolmuştur.
- Bu araziler ülkemizde kuzey ve güney dağ kuşaklarında yoğun olarak yer tutar.

TRİYAS

- Bu araziler, Kocaeli yarımadası, Biga, Karaburun yarımadası, Ankara'nın kuzeyinde, Toroslar da geniş yayılışa sahiptir.
- Bu sahalarda şeyl, kumtaşı, konglomera, kireçtaşı, marn gibi unsurlar bulunmaktadır.
- Bu arazilere ülkemizin değişik sahalarında rastlanmaktadır.

JURA

- Kuzey Anadolu silsilesinde daha çok yer tutar.
- Ayancık ile güneyde Gökırmak arasında yer alırlar.
- İnce tabakalı kuvarsit ve kumlardan oluşurlar.
- Doğu Karadeniz bölümünde Harşit çayı boyunca Jura'ya ait kireç taşları mevcuttur.

JURA

- Kuzey Anadolu Ayancık'ta kumlu kuvarsitler üzerinde gelişme şansı bulan kovuklu çözünme şekilleri yer alır.
- Bu şekillerin oluşmasında jeoloji ve deniz canlılarının büyük etkileri vardır.
- Arka kısımda Sinop Ayancık'taki çözünme şekilleri görünmektedir.

JURA

- Bu döneme ait arazileri şu şekilde özetlemek mümkündür.
- Karaburun Yarımadası, Sakarya nehri batısında, Ankara dolaylarında, Bayburt, Antalya körfezi batısı, Malatya-Gürün arası, Munzur dağları ve çevresinde, Amanos dağlarında yayılışa sahiptirler.

Not: Amanos Dağlarının 600 m seviyelerinde deniz yıldızı fosili bulunmuştur. Bu fosilin varlığı jeolojik olarak neyi ifade eder?

KRETASE

- Bu araziler Jura ve Triyas'a göre daha geniştir.
- Alp orojenezi boyunca Kretase arazilerini görmek mümkündür.
- Tetis denizinde oluşmuş çökellerdir.
- Ülkemizde Kretase dönemine ait fliş tabakaları yer almaktadır.
- Arkadaki resimde Sinop civarındaki Kretase flişleri görünmektedir.

OFİYOLİTLER

- Bu kayalar genel olarak bazik ve ultrabazik kayalar ile bunları birbirine bağlayan çimentodan oluşur.
- Bunların yaşı genel olarak ikinci zamandır.
- Bu seriye aynı zamanda yeşil karmaşık, melanj isimleri de verilmektedir (Doğubeyazıt ofiyolitler).

III. ZAMAN-TERSİYER

- Alp orojenezi en şiddetli dönemine girmiştir.
- Türkiye arazisi ana şekillerini kazanmaya başladığı dönemdir.
- Tetis denizi giderek daralmaya başladı ve Anadolu karası genişlemiştir.
- Bu dönemde iç ve dış kuvvetler şiddetle cereyan etmiştir.

PALEOSEN

- Anadolu'nun kuzeyi boyunca Paleosen arazileri yer almaktadır.
- Zonguldak ve Yeşilirmak'a kadar olan sahada yine Giresun ve Artvin arasında geniş yer alırlar.
- Bu araziler Trakya, Istranca masifinin güneyi boyunca yer yer görülmektedir.
- Bu görünüş Amasya'nın kuzey kesimlerinde çekilmiştir.

EOSEN

- Bu döneme ait arazileri batıda Bursa'dan Ankara, Yozgat, Sivas, Erzincan ve Erzurum'un kuzeydoğusu ile Aras vadisi boyunca görülür.
- Özellikle Eosen devrine ait kireçtaşı, marn, kumtaşı ardalanmasından oluşan flişler yer tutmaktadır.
- Bu fotoğraf ise Erzincan Erzurum yolu arasında çekilmiştir.

OLİGOSEN

- Bu dönemde Alp orojenezi en şiddetli safhasını yaşamıştır.
- Ancak kuzeyde ve güneyde kıyılar boyunca içeriye doğru koylar sokulmuştur.
- Bu bakımdan oligosen aynı zamanda aşınmanın da etkin olduğu bir devredir.
- Oligosen kuzeyde Trabzon civarında görünmektedir (ARTVİN- MURGUL).

OLİGOSEN

- Oligosende karasal ortam şartlarında oluşmuş araziler; Orta Anadolu, Erzurum-Oltu Havzasında yayılış göstermektedir.
- Bu sahada oligosen arazileri evaporit ortamlarda çökelmiştir.
- Bu ortamlar tuzlu, jips, anhidrit ve kireçtaşları ile karakterize edilmektedir.

MİYOSEN

- Neojenin ilk devri olan miyosen ülkemizin jeolojisinde çok önemli bir yere sahiptir.
- Yer yer bu arazileri tektonik havzalarla izlemek mümkündür.
- Miyosen arazileri denizel ve gölsel olmak üzere iki ayrı ortam şartlarında teşekkül etmişlerdir.

MİYOSEN

- Bu arazilerden denizel kökenli olanları ise; Orta Toroslar'ın güney kesiminde Taşeli Platosu çevresinde yaygındır.
- Karasal miyosen arazilerine ise; Anadolu'nun iç kesimlerindeki havzalarda yaygın yer tutar.
- Yine Marmara bölgesinde miyosende deniz sokulmaları olmuştur. Özellikle Çanakkale boğazı ve kuzeye doğru olan kesimler bundan etkilenmiştir.

TÜRKİYE TEKTONİK HATLAR

Ben Fakir bir evin
oğluyum. Babam yok annem
hasda iki milyon ekmek
paramiz vardı. Bunu size
bir milyonuna gönderiyö
m. Çünkü ben bugün coşad
m ekmek buldum. Akşam
iftarı onunla yapacağ
Bu bir milyonlu deprem
deki sarsuqlara ekmek
alın. Bu şşş helaldır.
Pul parasıda vereceğim
icin paramın hepsini gön
deremedim. Özür dilerim

MİYOSEN

- Bu dönemde özellikle Anadolu karası neo-tektonik döneme girmiştir.
- Anadolu karasını güneyden Arap kalkanının sıkıştırması ile Anadolu epirojenik hareketleri ile birlikte kıvrılmalara zorlanmıştır.
- Bu sıkıştırma sonucu ise kıvrılma kabiliyetini yitiren sahalarda kırılmalar meydana gelmiştir.

MİYOSEN

- Bu kırılmaların sonunda ise biri kuzeyde diğeri güneyden doğuya doğru iki fay zonu meydana gelmiştir.
- Bu fayların teşekkülü ile Anadolu karasının jeolojik yapısında önemli değişiklikler meydana gelmiştir.
- Anadolu karası bu nedenle her yıl birkaç mm batıya kaymaktadır.

MİYOSEN

- Bu devrenin diğer özellikleri ise; yer yer görülen içeriye denizin sokulması olayıdır.
- Ülkemizde miyosen arazileri, Kırşehir-Karaman, Yozgat-Yerköy, Sivas-Zara-Hafik, Muş-Hınıs, Aşkale-Pasinler-Aras oluğunda yaygın yayılışa sahiptir.

MİYOSEN

- Ülkemizde miyosende fayların meydana gelmesine paralel olarak aynı zamanda çökmelerde birbirini izlemiştir.
- Bu çökmelere bağlı olarak çöken ve oluşan havzalara suları dolması ile tektonik kökenli göller oluşmuştur.
- Bu göllerden biride Hazar gölüdür.

MİYOSEN

- Aynı zamanda ülkemizde faylanmalara bağlı olarak horst ve grabenler meydana gelmiştir.
- Yine miyosenden itibaren ülkemizde akarsu ağı şebekesi kurulmaya başlamıştır.
- Buna bağlı olarak ise yarma vadiler, andesedant olayları ülkemizde görülmüştür (Dicle-Hasankeyf).

KUVATERNER

- Bu zamanın en önemli özelliği dünya çapındaki iklim değişimleridir.
- Buna bağlı olarak göl ve deniz seviyelerinde meydana gelen değişiklikler olmuştur.
- Würm buzul döneminde yüksek dağlarımızda buzullar ile kaplanmıştır
- Resim Kızılırmak-Kuzey Anadolu dağları.

PLEYİSTOSEN

- Bu zamanda daimi kar sınırı tüm dünyada alçalmış, buzular orta Avrupa'ya kadar sokulmuştur.
- Ülkemizde de buzular etkin rol oynamış ve ö döneme ait buzul izlerini birçok dağımızda bulmak mümkündür.
- Bugün aktif buzul alanlarımızdan olan Ağrı dağı arka resimde görülmektedir.

PLEYİSTOSEN

- Bu zamanın diğer önemli jeolojik özelliklerinde ise göl seviyelerinin değişmesidir. Bu değişim, Tuz gölü 114-Konya havzası 111-Van gölü 70m gibi olmuştur.
- Yine buzul arası devrelerde Anadolu kurak devreler yaşamıştır. Bazı göl havzaları kurumuştur.

VOLKANİZMA

- Ülkemizde volkanizma Paleozoyik'e çok az meydana gelmiştir.
- İkinci zamanda denizaltı volkanizması şeklinde olmuştur.
- Tersiyerde volkanizma yaygınlık kazanmıştır. Volkanizma yüzey volkanizması şeklinde olmuştur.
- Ağrı dağı en yüksek volkanik dağımızdır.

VOLKANİZMA

- Ülkemizde volkanizma kırık hatları boyunca meydana gelmiştir.
- Anadolu'da volkanizma Kuvaterner'de devam etmiştir.
- Hatta Nemrut volkanında zaman zaman gaz çıkışları olmaktadır.
- Ancak genel anlamda ülke volkanları suskunluk devresindedir(Süphan).

KARSTLAŞMA

- Ülkemizde karstik sahalar oldukça geniş yer tutar.
- Ülkemizde güney Anadolu dağ silsilesi boyunca karstik sahalar uzanmaktadır.
- Bu nedenle ülkemiz karst topografyası ile ilgili şekillerin yayılış gösterdiği sahalar arasındadır.

MAĞARALAR

- Ülkemizde yaklaşık olarak kırk binden fazla mağara olduğu söylenmektedir.
- Mağaralar karstik sahalarda sızan suların karstik araziye eritmesi ve daha sonra kirecin çökmesi ile oluşmaktadır.
- Ülkemizde mağara araştırmaları son zamanlarda hızla artmıştır(Karaca).

KARSTLAŞMA

- Ülkemizde özellikle bazı sahalarımızda yüzeyde bile karstik olayları görmek mümkündür.
- Travertenler kirecin birikmesi sonrasında arazinin adeta bir basamak şeklini alması gibidir.
- Bu nedenle güzel göründüleri oluşmaktadır(Pamukkale-Travertenleri).

TÜRKİYE JEOLojİSİ-SONUÇ

- Son zamanlarda dünyada jeoloji araştırmalarında uzaktan algılama tekniklerinden yararlanılmaktadır.
- Bu konuda çok gündemde olan deprem araştırmaları ve uydu izlemeleri önde gelmektedir.
- Yine tüm dünyada maden araştırmaları en önemli konuları teşkil etmektedir.

TÜRKİYE JEOLojİ - SONUÇ

- Bu sahada volkanik ve kumtaşı arazileri yayılış göstermektedir.
- Bu arazide kovuklu çözünme şekilleri oluşmuştur.
- Bunların büyüklerine tafoni küçüklerine ise alveol denilmektedir.
- Bu sahalara bir örnek Samsun'un Tekkeköy ilçesi güneyi verilebilir*
- ***Bu konuda Prof. Dr. Ali UZUN'un çalışmaları bulunmaktadır.**

TÜRKİYE JEOLojİ - SONUÇ

- Ülkemiz çok çeşitli jeolojik arazileri bünyesinde barındırmaktadır.
- Bu konuda son zamanlarda artan çalışmalar ülkemizin jeolojik yapısını daha iyi ortaya koymaktadır.
- Özellikle depremler konusunda acı ve ciddi sorunlarımız bulunmaktadır.

TÜRKİYE JEOLojİ - SONUÇ

- Bu konuda özellikle acil önlemler alınması gerekmektedir.
- 17 Ağustosları bir daha yaşamamak için ülkemizin jeolojik yapısını iyi bilmek gerekmektedir.
- Bu konularda tüm insanlarımız bilinçlendirilmelidir.
- Bu konuda coğrafyacılara da büyük görevler düştüğü kanısındayım.